

«Càstig a la tossuderia». Ada Castells al Cultura/s de *La Vanguardia*

Hi ha períodes de la història en què anem ben despistats. Se'ns desmunten els sistemes i ja no sabem cap a on hem de tirar. O potser és que els humans som així d'inadaptats i tenim tendència a creure que sempre ens toca una etapa confusa. Després, amb l'edulcorada perspectiva històrica, podem convenir que durant la caiguda de l'Imperi Romà, la de l'Antic Règim o la del comunisme no hi havia qui s'aclarís. D'aquesta sensació és del que ens està parlant Balzac a *El gabinet dels antics*, novel·la publicada com a fulletó d'un diari el 1838.

El llibre ens situa en un d'aquells entorns que tant agradaven a l'escriptor francès, una ciutat de províncies amb unes estretors que en multipliquen els vicis humans i «ens acostumen a l'astúcia de la vida monacal». Ens hi explica la vida del resistent marquès d'Esgrignon que, tossut com una mula —

encara que la comparació no s'adiu amb el seu estatus— es resisteix a creure que a França hi ha hagut una revolució —precisament per poc— i que la Restauració napoleònica tampoc no comptarà amb la noblesa de l'Ancient Régime. El seu pitjor pecat és malcriar un fill tardà després que la mare hagi mort de part. El noi és educat també per la germana conca del marquès, una reprimida que el consent fins a unes conseqüències funestes. El jove va creixent convençut que el seu noble llinatge li atorga tots els drets i és llençat a la vida adulta, a la cort de París, on topa amb uns ambients mundans que no li escauen. El noi vol complaure la seva capriciosa amant i, en conseqüència, arruïna la família sense cap consideració.

Què li hauria passat al marquès d'Esgrignon si, en lloc d'aquest noi tan impulsiu i enze, hagués engendrat un jove locuaç com el Tancredi d'*Il gattopardo*? Doncs que hauria actuat amb la capacitat d'adaptació històrica d'un Don Fabrizio i no pas amb l'estupidesa tossuda del malaurat d'Esgrignon, però, és clar, aquesta seria tota una altra novel·la. Balzac no és Lampedusa. Ell vol retratar la comèdia humana sense ficar-hi gaire cullerada.

En aquesta novel·la combina dues veus que fan de narradors: una de neutra que ens va situant en els esdeveniments històrics tal com a Balzac li agradava de fer amb voluntat testimonial i l'altra una veu d'un burgès enamorat inútilment de la casta senyoreta d'Esgrignon, que li permet jugar amb una mirada més lírica i descriure'ns aquest nou món que creix entre les cendres dels valors aristocràtics. Aquesta doble mirada és la cirereta de la història de la ruïna, la dels maldestres d'Esgrignons d'aquest món que no saben fer veure que tot canvia sense que, en el fons, no canviï res de res.